

BÁO CÁO THAM LUẬN TẠI HỘI THẢO QUỐC GIA “KHUYẾN NGHỊ CHÍNH SÁCH VÀ KẾT NỐI MẠNG LƯỚI NHÂN RỘNG CÁC THỰC TIỄN ĐIỂN HÌNH”

Ủy ban nhân dân thành phố Vinh

I. TỔNG QUAN VỀ DỰ ÁN

1. Cơ sở hình thành dự án

Dự án *Hợp tác vì quản trị địa phương dân chủ ở Đông Nam Á* được thực hiện với mục tiêu cơ bản là thúc đẩy sự trao đổi những kinh nghiệm thực tiễn tốt về quản trị dân chủ địa phương ở khu vực Đông Nam Á và thành phố Vinh là một trong 3 đô thị của Việt Nam tham gia học tập, áp dụng những kinh nghiệm thực tiễn tốt mà dự án đã bình chọn.

Chương trình tiết kiệm sinh thái của thành phố Marikina, Philippines đã được Dự án *Hợp tác vì quản trị địa phương dân chủ ở Đông Nam Á* bình chọn là một trong những thực tiễn tốt trong lĩnh vực quản lý môi trường đô thị với sự tham gia của cộng đồng. Chương trình này cũng đã được hơn 1000 thành phố thuộc các quốc gia trên thế giới tham quan, học tập kinh nghiệm.

Sau khi tiếp cận các nội dung, ý nghĩa của chương trình tiết kiệm sinh thái của thành phố Marikina, Philippines, được sự giúp đỡ, hỗ trợ về mặt kỹ thuật của Hiệp hội các đô thị Việt Nam và dự án Delgosea, UBND thành phố Vinh đã quyết định triển khai áp dụng thí điểm Chương trình tiết kiệm sinh thái trên địa bàn, tập trung xây dựng đề án chuyển giao nhằm đánh giá sự khác biệt về mặt thể chế, chính sách cũng như các điều kiện kinh tế, xã hội giữa thành phố Marikina và thành phố Vinh để từ đó vận dụng một cách linh hoạt, sáng tạo, triển khai mô hình phù hợp với điều kiện thực tế của thành phố.

Thành phố Vinh đã thành lập Ban điều hành chương trình, Trưởng ban là đồng chí Phó Chủ tịch UBND. Tham gia vào Ban điều hành là trưởng các phòng: Phòng Quản lý đô thị, Phòng Tài nguyên môi trường, Phòng Giáo dục và Đào tạo, Văn phòng HĐND-UBND, các tổ chức chính trị xã hội của thành phố và quyết định lựa chọn thực hiện thí điểm Chương trình tiết kiệm sinh thái ở 3 trường là THCS Hưng Dũng, Tiểu học Hưng Dũng 1, Tiểu học Hưng Dũng 2 thuộc địa bàn phường Hưng Dũng, thành phố Vinh. Ngày 17/9/2011, thành phố Vinh đã đồng loạt tổ chức lễ ra quân Chương trình tiết kiệm sinh thái tại 3 trường nói trên.

2. Mục tiêu của dự án

Chương trình tiết kiệm sinh thái là một sáng kiến của thành phố Marikina, Philippines nhằm mục đích giáo dục, nâng cao ý thức của học sinh trong trường học về quản lý chất thải rắn. Nội dung của chương trình là các học sinh thực hiện việc thu gom, phân loại rác thải có thể tái chế ở nhà và mang đến trường. Tại đây, các loại rác thải sẽ

được thu mua tập trung, số tiền thu được từ việc bán rác thải được tích lũy thành điểm và ghi vào sổ tiết kiệm sinh thái của từng học sinh. Với số điểm tích lũy được của mình, học sinh có thể đổi lấy các dụng cụ phục vụ cho quá trình học tập như từ điển, sách, đồ chơi giáo dục hoặc các hàng hóa như là đường, bột sô cô la, đồ uống và gạo trên các xe buýt sinh thái.

Thông qua chương trình tiết kiệm sinh thái, các học sinh và cộng đồng dân cư sẽ làm quen với việc phân loại rác ngay tại nguồn cũng như có thể hiểu được những giá trị, lợi ích của việc tái chế chất thải, bảo vệ môi trường.

3. Những kết quả đạt được trong quá trình triển khai ứng dụng Chương trình Tiết kiệm sinh thái tại thành phố Vinh

Được sự hỗ trợ của dự án Delgosea và Hiệp hội đô thị VN, thành phố Vinh đã cử 3 thành viên trong Ban điều hành dự án tham gia đoàn tham quan, khảo sát học tập kinh nghiệm tại thành phố Marikina, Philippines. Ngoài ra, Thành phố cũng tham gia các hoạt động trong khuôn khổ mạng lưới các thành phố của dự án Delgosea như Hội thảo quốc gia lần 1 tại Hà Nội, Hội thảo giữa kỳ tại thành phố Battam, Indonesia ...

Sau khi khảo sát, đánh giá các điều kiện về cơ sở vật chất, hạ tầng kỹ thuật, thành phố Vinh đã quyết định chọn 3 trường trung học cơ sở và tiểu học trên địa bàn phường Hưng Dũng để triển khai thực hiện dự án Tiết kiệm sinh thái.

Các loại rác thải được học sinh phân loại, đưa tới trường để thu gom bao gồm: vỏ lon bia, chai nhựa và giấy.

a) Về công tác phổ biến, tuyên truyền

Để nắm bắt được nội dung chương trình, cách thức tổ chức thực hiện, UBND thành phố Vinh đã phối hợp với Dự án tổ chức 04 khóa tập huấn cho nhiều đối tượng khác nhau bao gồm:

- Cán bộ lãnh đạo, quản lý cấp thành phố
- Cán bộ lãnh đạo, quản lý cấp phường và cán bộ ở các khối xóm thuộc phường Hưng Dũng;
- Các giáo viên các trường tổ chức tham gia chương trình.

Tổng số lượng người tham gia các khóa tập huấn là 300 người.

Ngoài ra, để tổ chức tuyên truyền sâu rộng đến cộng đồng, UBND thành phố Vinh đã biên soạn tài liệu tuyên truyền trên hệ thống loa truyền thanh và tổ chức phát thanh (ngày 2 lần vào buổi sáng và chiều tối) ở các khối, xóm thuộc phường Hưng Dũng để nhân dân kịp thời nắm bắt và đồng thuận cao trong việc thực hiện Chương trình.

b) Về đối tượng tham gia chính

Trong kế hoạch dự kiến ban đầu chỉ có 2/3 trường tham gia áp dụng thí điểm, đó là Trường THCS Hưng Dũng và Trường Tiểu học Hưng Dũng 1. Tuy nhiên, để đảm bảo tính thống nhất và đồng loạt trên địa bàn 1 phường xã, Ban điều hành đã quyết định cả 3 trường cùng triển khai thực hiện.

Tuy mới triển khai từ tháng 9/2011 nhưng đã thu hút được đông đảo học sinh, thầy cô giáo, phụ huynh học sinh và cộng đồng hưởng ứng. Cụ thể như sau:

*Số lượng giáo viên, học sinh các trường tham gia
thực hiện chương trình tiết kiệm sinh thái*

Tên trường	Tổng số lớp	Tổng số CB, GV	Tổng số học sinh	Số lớp tham gia	Số HS tham gia	Số CB, GV tham gia
THCS Hưng Dũng	20	60	844	20	844	60
TH Hưng Dũng 1	29	69	1114	17	630	69
TH Hưng Dũng 2	15	38	581	9 (6*)	329 (252*)	38
Tổng cộng	64	167	2539	52	2055	167

Ghi chú: () - số lượng tự nguyện tham gia*

Như vậy, chương trình tiết kiệm sinh thái đã thu hút được 167 thầy cô giáo, 52 lớp, 2055 học sinh tham gia.

Ban đầu, các học sinh khối 1 và khối 2 của các trường tiểu học sẽ không tham gia do quan ngại các cháu còn quá bé. Tuy nhiên, trong quá trình thực hiện, tại Trường Tiểu học Hưng Dũng 2, các em học sinh khối 1 và khối 2 đã tự nguyện tham gia. Điều này càng thể hiện tính tích cực cũng như hiệu quả của chương trình trong việc tuyên truyền nâng cao nhận thức về thu gom, tái chế chất thải và bảo vệ môi trường của học sinh.

c) Về hiệu quả kinh tế từ thu gom, tái chế chất thải

Tính đến hết ngày 20/4/2012, tổng số tiền của học sinh tích lũy được từ việc thu gom, tái chế chất thải tại 3 trường khoảng: 60.000.000 đồng. Trung bình số tiền mỗi học sinh tích lũy được từ việc thu gom, tái chế rác thải khoảng 4500 đồng/tháng. So với mục tiêu ban đầu đặt ra thì kết quả này chưa đạt yêu cầu nhưng lợi ích gián tiếp mà chương trình đã mang lại thì không thể đo đếm được.

d) Về hiệu quả giáo dục, lợi ích về bảo vệ môi trường

Chương trình Tiết kiệm sinh thái được đưa vào trường học với mục đích chính là nâng cao ý thức của học sinh trong trường phổ thông về quản lý chất thải rắn; giúp các em hiểu được lợi ích từ việc tái chế rác thải và bảo vệ môi trường, làm quen với việc phân loại, thu gom chất thải tái chế tại nhà, giảm thiểu chất thải phải chôn lấp và tạo nên nguồn thu nhập từ chất thải.

Thông qua chương trình, học sinh sẽ được giáo dục kỹ năng sống, nâng cao nhận thức về bảo vệ môi trường; xây dựng ý thức mới về quản lý chất thải cũng như bảo vệ và sử dụng hợp lý tài nguyên.

Học sinh và cộng đồng ở phường Hưng Dũng, thành phố Vinh đã bắt đầu biết và làm quen với công việc phân loại rác tại nguồn, nhận thức trong công tác bảo vệ môi trường được nâng cao, mỗi một học sinh đã hình thành cho mình ý thức tiết kiệm, không vứt rác bừa bãi, thu gom các loại rác thải có thể tái chế trong gia đình và ngoài xã hội để tham gia vào các hoạt động của chương trình.

Chương trình sẽ có ý nghĩa hơn đối vấn đề môi trường khi số lượng các loại rác thải tái chế của chương trình được gia tăng, đặc biệt là việc thu gom, tái chế các loại túi nilon...

4. Kế hoạch nhân rộng mô hình

Sau một năm triển khai thực hiện dự án, tháng 3/2012 Thành phố đã phối hợp với Dự án Delgosea, Hiệp hội đô thị VN tổ chức Hội nghị sơ kết bước đầu (theo học kỳ) kết quả đã đạt được của dự án. Hội nghị đã tiến hành trao thưởng cho 104 em, và 6 tập thể có thành tích xuất sắc. Đồng thời lập kế hoạch nhân rộng mô hình trong một số trường học khác trên địa bàn thành phố ngay từ khi năm học mới 2012 - 2013 bắt đầu.

Ngày 28 tháng 3 năm 2012 đoàn đại biểu của UBND thành phố Hà Tĩnh, tham quan khảo sát học tập kinh nghiệm tại 3 trường triển khai dự án Tiết kiệm sinh thái trên địa bàn phường Hưng Dũng với sự có mặt của đại diện Hiệp hội đô thị VN, chuyên gia dự án.

Qua giao lưu, gặp gỡ tham quan trực tiếp địa điểm triển khai dự án, trực tiếp nghe các thầy, cô tại 3 trường triển khai dự án phổ biến kinh nghiệm để lại dấu ấn đẹp cho đoàn đại biểu thành phố Hà Tĩnh. Kết thúc buổi giao lưu, đồng chí Phó Chủ tịch Lê Ngọc Châu đã nhấn mạnh ý nghĩa hết sức tốt đẹp của dự án và thành phố Hà Tĩnh sẽ nghiên cứu triển khai dự án trong thời gian sớm nhất.

II. NHỮNG KHUYẾN NGHỊ VỀ CHÍNH SÁCH

1. Những thách thức của quá trình chuyển giao mô hình thực tiễn tốt

Trước hết phải nói tới *những ảnh hưởng có tính hạn chế* đối với việc chuyển giao mô hình thực tiễn tốt. Đó là những khó khăn trong việc triển khai các hoạt động chuyển giao.

- Về tổ chức: Bộ máy quản lý của chính quyền cấp huyện, thành thị thường có nhiều phòng ban chuyên môn. Vì vậy, quá trình chuyển giao mô hình thực tiễn tốt cần có sự phối hợp và đồng thuận của tất cả các bộ phận quản lý trực thuộc và phải tổ chức nhiều cuộc họp để bàn bạc và thống nhất về chương trình, kế hoạch thực hiện.

- Để phục vụ cho công việc chuyển giao mô hình, thành phố cần có các văn bản pháp luật hỗ trợ. Chẳng hạn như việc ban hành các quy định về quản lý chất thải rắn trên địa bàn thành phố, chương trình giáo dục môi trường trong các trường học... Theo quy trình thì thành phố soạn thảo văn bản này và trình UBND cấp tỉnh phê duyệt và ban hành. Quy trình này đảm bảo sự chặt chẽ thống nhất về văn bản trong toàn bộ các địa phương khác trực thuộc tỉnh. Tuy nhiên, quy trình như vậy sẽ mất nhiều thời gian và chậm trễ trong việc ban hành các văn bản phục vụ cho công tác chuyển giao.

- Về tài chính, UBND Thành phố không có được quyền tự chủ về mặt tài chính trong việc bố trí nguồn kinh phí đối ứng hỗ trợ thực hiện hoạt động dự án chuyển giao. Theo quy định mọi chi tiêu tài chính của UBND Thành phố phải được lập kế hoạch, thông qua HĐND thành phố và trình UBND tỉnh phê duyệt từ trước năm kế hoạch. Do vậy, để có được nguồn kinh phí phục vụ cho các hoạt động của dự án chuyển giao, thành phố phải đưa vào kế hoạch các khoản chi tiêu của dự án và trình UBND tỉnh phê duyệt bổ sung. Đây cũng là khó khăn khi dự án đang cần một nguồn kinh phí để triển khai ngay và đồng bộ cùng lúc mọi hoạt động của dự án.

- Về các hoạt động của dự án không có trong kế hoạch hàng năm của các trường đã được phê duyệt trước khi vào năm học, nên khi đưa các hoạt động của dự án vào cần

có các văn bản điều chỉnh kế hoạch, văn bản hướng dẫn thực hiện ...

- Về sự tham gia của cộng đồng trong các hoạt động của dự án còn có mặt hạn chế. Ý thức tuân thủ pháp luật và những kiến thức và hiểu biết về bảo vệ môi trường của người dân chưa cao.

2. Những khuyến nghị về cơ chế chính sách để thực hiện dự án

a. Đối với chính phủ Trung ương

- Cần có cơ chế về mặt chi tiêu tài chính đối với các dự án vì mục đích và lợi ích cộng đồng như các dự án về môi trường ... Cụ thể đối với đề án chuyển giao mô hình thực tiễn tốt “Chương trình tiết kiệm sinh thái” nguồn kinh phí đối ứng để thực hiện các hoạt động chuyển giao có thể được trích từ nguồn vốn 1% nguồn thu ngân sách cho công tác bảo vệ môi trường hay các nguồn thu khác như từ phí bảo vệ môi trường đối với nước thải

b. Đối với chính quyền cấp tỉnh

- Tăng cường vai trò của Công ty môi trường đô thị thành phố trong việc chủ động tham gia vào các dự án môi trường, cụ thể là “Chương trình tiết kiệm sinh thái” đang được triển khai.

- Cần có cơ chế, chính sách hỗ trợ các cơ sở thu mua phế liệu tái chế trên địa bàn thành phố để họ có điều kiện mở rộng lĩnh vực kinh doanh và tuân thủ các quy định về bảo vệ môi trường và Luật doanh nghiệp.

- Kêu gọi và khuyến khích sự tham gia của các doanh nghiệp trên địa bàn, kêu gọi sự tài trợ để thực hiện dự án chuyển giao vừa góp phần nâng cao nhận thức về trách nhiệm của doanh nghiệp đối với dự án phục vụ lợi ích cộng đồng.

- Thể chế hóa sự tham gia của cộng đồng, của các tổ chức chính trị xã hội, doanh nghiệp vào dự án Tiết kiệm sinh thái. Thực hiện có chiều sâu, có chất lượng Pháp lệnh Dân chủ cơ sở tạo điều kiện cho người dân được tham gia nhiều hơn vào quản lí nhà nước tại địa phương.

III. KẾT LUẬN VÀ KIẾN NGHỊ

Kết luận

Có thể nói trong giai đoạn đầu tìm hiểu, tiếp cận mô hình “Chương trình Tiết kiệm sinh thái”, thành phố Vinh đã gặp một số khó khăn, trở ngại đặc biệt là sự khác biệt giữa đô thị chuyển giao (*Marikina*) với đô thị được chuyển giao (*thành phố Vinh*). Sự khác biệt thể hiện ở thể chế chính trị, pháp luật, cơ chế chính sách, bộ máy tổ chức và sự tham gia của cộng đồng. Ngoài ra còn có những khác biệt về phong tục, tập quán, văn hóa ...

Tuy nhiên, với sự nỗ lực, quyết tâm cao của chính quyền thành phố, chính quyền địa phương và các trường, Chương trình tiết kiệm sinh thái đã đạt được những thành công nhất định, đặc biệt là sự chuyển biến về mặt nhận thức trong việc bảo vệ môi trường ở lứa tuổi học sinh - là thế hệ tương lai của đất nước.

Kiến nghị

a. Đối với cơ quan Trung ương và dự án Delgosea

Để chương trình tiếp tục được thực hiện một cách hiệu quả, bền vững và đúng theo mục đích mà dự án Hợp tác vì quản trị địa phương dân chủ đặt ra, thành phố Vinh xin đưa ra một số nội dung như sau:

- Bộ Tài nguyên và Môi trường chủ trì, phối hợp với các Bộ, Ngành liên quan xem xét, nghiên cứu và triển khai áp dụng “Chương trình tiết kiệm sinh thái” tại các đô thị trong cả nước, tuyên truyền sâu rộng mục đích, ý nghĩa của chương trình. Ban hành các văn bản quy phạm pháp luật liên quan. Giao quyền nhiều hơn cho chính quyền địa phương để nâng cao tính chủ động, sáng tạo và tự chịu trách nhiệm, xây dựng cơ chế chính sách hoặc hỗ trợ kinh phí trong việc triển khai thực hiện chương trình.

- Hiệp hội các đô thị Việt Nam tiếp tục là cầu nối để các đô thị khác biết đến mô hình thực tiễn tốt “Chương trình tiết kiệm sinh thái” và tổ chức áp dụng.

- Dự án Delgosea tiếp tục hỗ trợ thành phố Vinh trong quá trình triển khai nhân rộng.

b. Đối với thành phố Vinh

Chương trình Tiết kiệm sinh thái được triển khai tại thành phố Vinh cho đến nay đã gần 01 năm, để chương trình mang tính bền vững, UBND thành phố Vinh đề xuất một số kiến nghị như sau:

- Tiếp tục thực hiện sâu rộng công tác tuyên truyền, góp phần nâng cao nhận thức và chuyển nhận thức trong cấp ủy chính quyền các cấp, nêu rõ những mục tiêu trước mắt cũng như dài hạn của chương trình để các nhà lãnh đạo quản lý, các trường học, các em học sinh và nhân dân hiểu và quyết tâm cao trong việc thực hiện.

- Hàng năm, chính quyền thành phố cân đối, bố trí ngân sách để hỗ trợ cho việc thực hiện chương trình tiết kiệm sinh thái trích từ nguồn sự nghiệp môi trường.

- Xây dựng cơ chế, chính sách đối với đơn vị thu mua rác thải, tiến tới chuyên môn hóa nhằm làm giảm áp lực công việc đối với giáo viên.

- Chương trình thực hiện phải đảm bảo yếu tố dân chủ, công khai, và minh bạch để tránh những tác động tiêu cực. Thúc đẩy sự tham gia của cộng đồng, của các tổ chức chính trị xã hội vào chương trình.

Xin cảm ơn quý vị đại biểu, quý vị khách quý. Chúc Hội thảo thành công tốt đẹp.

Thành phố Vinh, 4/2012